



Arkivnr: 2015/6388-49  
Saksbehandlar: Else-Marie Brobakke Aarø

## Saksframlegg

### Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for opplæring og helse		07.04.2016
Utval for miljø og samferdsel		07.04.2016
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		13.04.2016
Fylkesutvalet		20.04.2016

### Nærmiljø og lokalsamfunn som fremjer folkehelse i Hordaland.

#### **Deltaking i nasjonalt kartlegging og utviklingsarbeid i åra 2015/16-2018. *Eit samarbeidsprosjekt mellom kommunane Askøy, Bømlo, Fjell, Stord og Hordaland fylkeskommune.***

##### **Samandrag**

Hordaland deltek som eit av åtte fylke i eit kartlegging og utviklingsprosjekt, som er den store nasjonale satsinga på folkehelsearbeid dei neste tre åra. Totalt deltek 40 kommunar. Budsjettmidlar er løyvd over statsbudsjettet. Hordaland er frå Helsedirektoratet tildelt to millionar kroner i tilskot det første prosjektåret. Føremålet med programmet, med prosjektperiode 2015/16 til 2018, er *Gode nærmiljø/lokalsamfunn som fremjar folkehelse*. Prosjekt skal bidra til auka kunnskap om kva som bidreg til trivsel og helse. Gjennom kvalitative metodar for medverknad skal kunnskapsgrunnlaget for kommunale plan- og utviklingsprosessar bli breiare.

I Hordaland deltek kommunane Askøy, Bømlo, Fjell og Stord i samarbeid med Hordaland fylkeskommune. Ein regional utdanningsinstitusjon/høgskule skal knytast inn mot prosjektet. Kommunane ønskjer å kartlegge eigne nærmiljø og lokalsamfunn i relasjon til folkehelse frå ulike ståstadar som samferdsel, bumiljø, sosiale møteplasser og oppvekst/skule. Kommunane utviklar lokale prosjekt i tråd med nasjonale mål og rammer.

Fylkeskommunen har rolla som prosjekteigar/utviklar for Hordaland sin del av det nasjonale oppdraget og skal legge til rette for samhandling, kompetanseheving, kunnskapsoverføring og evaluering. Breiare kunnskapsgrunnlag om kva faktorar og utviklingstrekk i nærmiljøet som kan verke inn på helsa er eit strategisk utviklingsområde knytt til delmål 2.1 i regional plan for folkehelse 2014-2025: *Gode, trygge og aktive nærmiljø for befolkninga*. Fylkesrådmannen meiner det er i fylkeskommunen si interesse og i tråd med rolla som regional utviklingsaktør innan folkehelseområdet, og bidra til arbeidsprosessar der folkehelsekartleggingar gjennom medverknad får ein meir sentral plass og tettare kopling inn mot den kommunale planlegginga.

### **Forslag til innstilling**

1. Hordaland fylkeskommune tek regionalt prosjektansvar knytt til det nasjonale prosjektet; «kartlegging og utviklingsprosjektet Nærmiljø og lokalsamfunn som fremjar folkehelse 2015/16 til 2018», gjennom deltaking i samarbeid med kommunane Askøy, Bømlo, Fjell og Stord.
2. Hordaland fylkeskommune bidreg i prosjektet med prosjektleiing, gjennom eigeninnsats i prosjektperioden. Fylkeskommunal delfinansiering for 2015/2016 på kr 400 000,- vert dekkja innafor vedteken budsjettamme, ansvar 160324; folkehelsearbeid.

Rune Haugsdal  
fylkesrådmann

Bård Sandal  
fylkesdirektør regional utvikling

*Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.*

## Fylkesrådmannen, 16.03.2016

### Saksutgreiing:

#### Fylkesrådmannen si vurdering

For fylkesrådmannen er det ei prioritert satsing at Hordaland fylkeskommune i samarbeid med hordalandskommunar deltek i den nasjonale satsinga på folkehelsearbeid. På nasjonalt nivå er det etablert samhandling mellom Helsedirektoratet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Statens vegvesen, Miljødirektoratet og Husbanken, som alle møter prosjektfylka gjennom årleg møteplass.

Dei åtte deltakarfylka samarbeider om prosjektutviklinga. Slik prosjektet er lagt opp vurderer Fylkesrådmannen prosjektet som ein utviklingsarena for folkehelsearbeid i Hordaland. Prosjektet gjev moglegheiter til å utvikle samarbeidet tverrsektorielt mellom fylkeskommunen og kommunane, og verker som ein felles læringsarena. Prosjekteigaransvaret lagt til fylkeskommunen bidreg til innovasjon og nyutvikling på folkehelseområdet med lokal forankring. I dette ligg at samarbeidsmodellen er framtidsretta og desentralisert og at ein i stor grad skal nytte kompetanse i regionen i utviklingsarbeidet. Sjølv om Hordaland fylkeskommune er prosjektansvarleg og hovudansvarleg for prosjektframdrift og for rapportering til Helsedirektoratet, så er det i deltakarkommunane utviklingsarbeidet skal skje. Prosjektkommunane er alle kyst og vekstkommunar, med noko ulikt lokalt utfordringsbilde som innsatsen vert retta mot. Auka innsikt om nærmiljø og lokalsamfunn gjennom innbyggjarinvolvering er interessant både for kommunane og for fylkeskommunen. Det er i fylkeskommunen si interesse at arbeidet med medverknad og kartlegging vert knytt sterkare til den generelle kommunale planlegginga og at folkehelseomgrepet får ein meir sentral plass her. Hordaland fylkeskommune publiserte i 2016 «Folkehelsa i Hordaland 2015 – ei kunnskapsoversikt». Alle deltakarkommunane utarbeider tilsvarande lokale dokument. Kunnskapen frå prosjektet skal nyttast ved revisjonar, særleg av dei kommunale oversiktsdokumenta.

#### Bakgrunn for saka

Nærmiljø- og lokalsamfunnsutvikling er dei seinare åra løfta fram som eit stadig viktigare innsatsområde og utviklingsområde i folkehelsepolitikken. Særleg gjennom folkehelsemeldingane Meld St.34 (2012-2013) «God helse og felles ansvar» og Meld St.19 (2014-2015) «Mestring og muligheter». Som eit tiltak i satsinga knytt til at helseomsyn skal få større plass i utvikling av stadar, nærmiljø og lokalsamfunn, er det sett av midlar over statsbudsjettet etter kap.719, post 60 til prosjektet. Særleg skal kunnskap om kva befolkninga sjølv opplever er viktige faktorar i eige nærmiljø for trivsel og helse, og som ikkje er tilgjengeleg frå statistikk og databankar, hentast ut. Ein føresetnad frå Helsedirektorat er deltaking frå minst tre kommunar i kvart fylke. Åtte av fjorten søkjarfylker fekk plass i prosjektet hausten 2015. For rekruttering av deltakarkommunar frå Hordaland var det open søknadsrunde sommaren 2015. Fire kommunar blei valde ut på grunnlag av ei heilskapleg vurdering.

#### Føremål med utviklingsarbeidet

Føremålet med prosjektet er: *Gode nærmiljø/lokalsamfunn som fremjar folkehelse*. Delmål er også sett av Helsedirektoratet. Samarbeidspartane i Hordaland skal støtte opp under desse måla. Kommunane har i tråd med overordna mål/delmål utvikla lokale innsatsområder og målområder ut i frå kommunale behov.

#### Forventa resultat

- Det er utvikla eit betre kunnskapsgrunnlag og meir kompetanse om faktorar som hemmar eller fremjar folkehelse i ulike lokalmiljø i Hordaland, og at innsatsen er dokumentert.
- Kommunane har døme på nærmiljøkvalitetar, kvalitative metodar og tiltak som kan nyttast vidare i det kommunale planarbeidet.
- Kommunen har fått eit betre kunnskapsgrunnlag om dei kommunale tenestene sin innsats i dei enkelte lokalsamfunna, som lokal status, utfordringar og viktige samarbeidspartar.
- Kunnskap om nærmiljø og lokalsamfunnskvalitetar er innarbeidde eller det er plan for å innarbeide i kommunale plandokument.
- Oversiktsarbeidet - og planarbeidet i kommunane har integrert meir relevante tiltak i tråd med befolkninga sine behov.

### Hordaland fylkeskommune sin rolle

Hordaland fylkeskommune er søkjar og prosjekteigar. Fylkeskommunen skal samordne prosjektet regionalt, og vere overordna ansvarleg for framdrift. Fylkeskommunen står ansvarleg overfor Helsedirektoratet og skal rapportere samla på prosjektframdrift og økonomi til Helsedirektoratet årleg. Fylkeskommunen skal bidra til system for kunnskapsformidling, få fram gode døme, og til overføring av erfaring og kunnskap til andre kommunar og relevante samarbeidspartar. Vidare etablere samhandling med regionalt utdanningsmiljø om følge-med rolla og til å sikrar evaluering av prosjektet.

Fylkeskommunen skal også sikre samarbeid og forankring i prosjektet gjennom samarbeidsavtalar med kommunane. Med atterhald om signering frå alle dei inviterte kommunane er dato for ferdig underteikna avtalar sett til 30.04.2016.

### Kommunane sine roller

Kommunane gjennomfører prosjektet i tråd med prosjektsøknad/plan. Etablere prosjektleiing/forankring i eigen kommune og lokal prosjektutvikling for å gjennomføre medverknadstiltak med brei tilnærming (befolkningsretta). Nyttar relevante kvalitative kartleggingsmetodar og dokumenterer bruken av desse. Utviklar system/struktur for implementering av resultat inn i oversiktsdokument og planar for å få fram innbyggjarane sine perspektiv. Deltak i og bidrar til kompetansehevingstiltak/samlingar lokalt og regionalt. Bidreg til rapportering/erfaringsdeling/evaluering av dei lokale prosjekta.

### Kommunane sine innsatsområder

#### **Askøy kommune – medverknad frå barn og unge for mobbefritt oppvekstmiljø med auka trivsel**

Gjennom elevundersøkinga til kommunen kjem det fram at ein del elevar opplever at dei vert mobba eller ikkje trivast på skulen. Gjennom eit tverrsektorielt prosjektprogram med målsetting om eit mobbefritt oppvekstmiljø set kommunen søkelys på dette. Prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremjar folkehelse inngår i denne overordna satsinga i kommunen. Det skal gjennomførast ein større kvalitativ medverknadsprosess for å hente ut kunnskap som skal nyttast for å fremje eit mobbefritt oppvekstmiljø i kommunen, med fokus på trivsel og inkludering. Målgruppa er elevar på mellom- og ungdomstrinnet. Kommunen skal nytte nye metodar for medverknad i kartleggingsarbeidet som fremjer brei og representasjon og deltaking frå barn og unge. Ein håper særleg å få fram nokre av dei stemmene som ikkje blir høyrde så ofte.

#### **Bømlo kommune - samarbeid om å identifisere nærmiljøkvalitetar i tre ulike lokalsamfunn**

Bømlo kommune, med ein desentralisert busetnad, skal ha nærmiljø og lokalsamfunn som bidrar til å fremje folkehelse der folk bur. Kommunen vil kartlegge kvalitetar og utfordringar i tre ulike lokalsamfunn. Viktige spørsmål for kommunen er kva er eit godt nærmiljø/lokalsamfunn i Bømlo? Korleis nytte grendalaga i lokalsamfunna til å utvikle gode nærmiljø/lokalsamfunn? Korleis utvikle gode nærmiljø gjennom samarbeid med lag og organisasjonar? Særleg fokusområde er barn, unge og eldre. Kommunen sitt folkehelseforum med øvste administrative leiing og tre politisk valde representantar er styringsgruppe. Arbeidet skal nyttast for å til auka kunnskap og til breiare forankring av folkehelseperspektivet inn i all planlegging.

#### **Fjell kommune – medverknad for aktiv skuleveg**

Fjell kommune ønskjer å kartleggje barn sin noverande bruk av aktiv transport til skulen, med føremål om å få fleire til å gå eller sykle til skulen, og redusere biltrafikk. Ein ønskjer å få svar på om det er for farleg eller for langt å gå til nærmaste butikk, skule eller idrettsanlegg? Om kommunen kan knyte bustadområde/nærmiljø saman ved hjelp av anna type infrastruktur enn asfalterte vegar? Kvar kan det etablerast snarvegar gjennom skog og mark, og korleis kan kommunen leggje til rette for attraktive og spennande vegar som stimulerer barn og unge til meir fysisk aktivitet? Målgruppa er hovudsakleg barn og unge, men det er også ønskje om å få meiningar om kva ungdom, vaksne og eldre meiner om skuleveg og nærturterreng. Prosjektet legg opp til medverknad frå rektor, lærarar, FAU og velforeining, gjennom blant anna workshop. Gjennom appen «Trafikkagenten» skal barna gje tilbakemelding på korleis dei opplever skulevegen sin ved hjelp av enkle symbol. Prosjektet startar med 6.klasse på Bjørøy skule. Målet er andre skular i kommunen etterkvart.

**Stord kommune - innbyggjarmedverknad i kommuneplanarbeid**

Stord har knytt prosjektet til arbeidet med ny kommunedelplan for bydelen Sagvåg - Litlabø. Prosjektet er eit delprosjekt i planprosessen. Føremålet er breiare innbyggjarmedverknad i planarbeidet. Ei målsetjing er involvering av innbyggjargrupper som til vanleg er lite involverte i planarbeid. Prosjektet har difor valt ungdomsskulen og nærbutikken som arenaer for medverknadstiltak. Prosjektet er forankra i kommuneleiinga med Rådmannen som prosjektansvarleg. Medverknad i plan- og utviklingsarbeid er eit generelt satsings-område på tvers av fag og nivå. Brei tverrfagleg og tverrsektoriell representasjon i prosjekt- og styringsgruppe bidrar til at ny kunnskap blir spreidd både inne i kommuneorganisasjonen og blant innbyggjarane.

**Styringsmodell i Hordaland**

Sidan føremålet med samarbeidet i Hordaland er å delta i eit tverrsektorielt utviklingsprosjekt med målsetting *gode nærmiljø/lokalsamfunn som fremjar folkehelse* er det viktig å byggje på kommunane sine egne utviklingsbehov. Kommunane er prosjektutviklar og eigar av dei lokale prosjekta. Kommunane har bygd opp prosjektorganisasjon med god forankring og med styringsgruppe, prosjektgruppe og ulike referansegrupper. Kommunane står ansvarlege for egne prosjekt i tråd med prosjektsøknad til Hordaland fylkeskommune og rammer i samarbeidsavtale med fylkeskommunen.

Sidan Hordaland fylkeskommune er prosjekteigar overfor Helsedirektoratet er satsinga prosjektorganisert. Prosjekteigar er Fylkesdirektør for regional utvikling.

**Samarbeid med regional utdanningsinstitusjon**

Eit av prosjektmåla er å legge til rette for kompetansebygging med regional utdanningsinstitusjon om nærmiljø og lokalsamfunnskvalitetane si betydning for folkehelse. Det skal etablerast samarbeidsavtale med høgskulemiljø knytt til ulike følge-med oppgåver og anna samarbeid. Prosjektfylka samarbeider om modell for felles nasjonal evaluering av prosjektet.

**Økonomi**

Hordaland fylkeskommune fekk tildelt 2 mill. i prosjektmidlar i 2015 til prosjektutvikling. Helsedepartementet har formidla at under føresetnad av godkjenning i statsbudsjetta vil det setjast av midlar årleg i prosjektåra 2015/16/17 som kan nyttast etterskotsvis. Hordaland fylkeskommune vidareutbetalar tilskot til kommunane til prosjektutvikling, og til samarbeid med regional utdanningsinstitusjon. Det skal rapporterast årleg på prosjektframdrift og økonomi etter krav og tidsfristar sett av Helsedirektoratet. Det er stilt krav om eigenandel for deltaking både til kommunane og til fylkeskommunen.

Hordaland fylkeskommune søker om nye midlar hausten 2016 for prosjektåret 2017 i samarbeid med kommunane. Fylkeskommunen tek sikte på å søkje tilsvarande beløp – 2 millionar for 2017. Under føresetnad av godkjenning i fylkesbudsjettet for 2017, samt statleg prosjektfinansiering, vil fylkesrådmannen setje av midlar berekna opp til kr 500 000,- som fylkeskommunal medverknad i prosjektet.

**Framdriftsplan - førebels**

Prosjektet er under utvikling. Nedanfor derfor førebelse prosjektrammer frå Helsedirektoratet. Dei ulike kommunane arbeider med utvikling av lokale prosjektskildringar. Det er avvikla planmøter med prosjektgruppa. Oppstartssamling for Hordaland er planlagt medio april 2016. Første nasjonale samling for alle fylker og kommunar om metodar vert avvikla på Gardermoen mai 2016.

- |                    |   |
|--------------------|---|
| Fase I:<br>2015/16 | Rekruttere og involvere kommunar, - forankring og prosjektutvikling, kompetansebygging, støtte/vegledning og tilskot. Samarbeidsavtalar. Utvikle formidlingsopplegg der døme på nærmiljøkvalitetar, metodar for å hente inn kunnskap med meir skal formidlast til kommunane. Oppstart og kartleggingsarbeid i kommunane. Rapportering - framdrift og status for dei lokale prosjekta. |
| Fase II:<br>2017   | Vidareføre kartleggingsarbeid i kommunane. Bearbeide data. Innarbeide kunnskap frå utviklingsarbeidet i kommunane sitt planarbeid. Gjennomføre regionale samlingar basert mellom anna på regionale og lokale problemstillingar. Rapportering - framdrift og status for dei lokale prosjekta.  |

Fase III: Ferdigstilling av prosjektet. Sluttsamlingar med kompetansedeling. Evaluering i  
2018 kommunane, på fylkesnivå og nasjonal evaluering. Resultatformidling. Samarbeide med andre aktørar om vidare tiltak.

Vedlegg:

- 1) Søknad til Helsedirektoratet
- 2) Tilskotsbrev frå Helsedirektoratet